

NADIA

Dalene Mathee

NADIA

Vertaald door Riet de Jong-Goossens

Brevier

Copyright © Hilary Mathee
(Originally published by Tafelberg, an imprint of NB Publishers,
Cape Town, South Africa in 2006)

Nederlandse uitgave:
© 2013 Brevier uitgeverij – Kampen
www.brevieruitgeverij.nl

Vertaling: Riet de Jong-Goossens
Omslagbeeld: Nilufer Barin / Trevillion Images
Omslagontwerp: Bas Mazur
Opmaak binnenwerk: Stampwerk

ISBN 9789491583230
NUR 302

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd,
opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige
vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uit-
gever.

1

Haar eerste reactie is hem uitlachen. Want natuurlijk lach je om iets wat zo vergezocht is.

‘Je maakt zeker een grapje, Kella,’ zegt ze tegen haar broer.

‘Denk je nu echt dat ik twintig rand op de zwarte markt wil uitgeven voor één enkele trouwkaart om die voor een grap te gebruiken?’

‘Wat bedoel je met een trouwkaart?’ vraagt ze stomverbaasd.

‘Een huwelijksaankondiging waarop staat dat jij zaterdag trouwt die ik aan mijn baas kan laten zien, zodat ik een paar dagen vrij kan krijgen om naar je toe te komen voor je weggaat. Ik zeg erbij dat we geen ouders meer hebben, dat ik alles ben wat jij hebt en dat soort dingen.’

‘En stel nou dat hij ontdekt dat ik helemaal niet ga trouwen en jij verliest je werk?’

‘Eerlijk gezegd ben ik niet van plan om mijn leven in een confectiewinkel te slijten. Je weet heel goed dat ik die baan heb aangenomen omdat me die werd aangeboden toen ik uit het leger kwam.’

‘Maar je hebt me beloofd dat je daar zou blijven en eerst je eindexamen zou doen voordat je van werk verandert. Ik heb je boeken en al die dingen gekocht en betaald, maar heb je er al ooit in gekeken?’

‘Ik heb grotere plannen, Nadia.’

‘Kella,’ zegt ze ongerust, ‘ik denk niet dat je mijn brief goed hebt begrepen.’

‘Ik heb hem minstens zeven keer gelezen.’

‘Ik heb mijn baan hier in de stad opgezegd, plus de huur van de flat, omdat ik me na bijna drie jaar heb gerealiseerd dat ik hier nooit een thuis voor ons zal kunnen maken. Niet in deze hokken die ze flats noemen en ook niet in deze stad die we vanaf het begin vervloekt hebben.’

‘Ik weet precies wat je bedoelt, zusje, het is alleen zo dat mijn plan ons tien keer zoveel zal opleveren dan alleen een huis.’

De onrust groeit in haar als een naderend onweer. ‘Ik heb gesolliciteerd naar een baan bij een bank en ik heb nadrukkelijk gevraagd naar een plattelandsgemeente, omdat het gemakkelijker is je daar te vestigen. Zoals ik je heb geschreven hebben ze me laten weten dat op ik op 1 februari kan beginnen in Dalmanskraal.’

‘Aan het eind van de wereld, maar ideaal voor mijn plan!’

‘Kella, luister goed naar me!’ zegt ze met nadruk. ‘Ik wil naar een plattelandsgemeente omdat we daar meer mogelijkheden hebben. Begrijp je dat dan niet?’

Hij daagt haar uit met een lach. ‘Zo’n plattelandsgemeente waar de mensen een achtergrondgeschiedenis voor je verzinnen als je die niet hebt?’

‘De voordelen overtreffen verre de nadelen. Je kunt daar lekker leven zonder al te veel betrokken te raken bij de mensen. Het belangrijkste is dat er nog huizen beschikbaar zijn! Op mooie plekken. De huizen hier in de stad die ik kan betalen staan in buurten waar ik niet wil wonen. Een ander belangrijk ding is dat je weg moet uit Johannesburg. Ik ga naar Dalmanskraal, ik zoek een huis voor ons, jij doet intussen eindexamen, ik zoek daar werk voor jou en we beginnen opnieuw. Herinner je je nog de eerste keer dat ik je heb beloofd ervoor te zorgen dat we ooit een huis van onszelf zouden hebben?’

‘Ja,’ zegt hij half ongeduldig. ‘Ik zat in de vierde klas en jij in de vijfde. Ik ken het verhaal. Ik was erbij. Maar jij snapt er niets van! Ik probeer je de hele tijd te zeggen dat mijn plan ons meer dan alleen een huis kan bezorgen.’

‘Ik weiger te geloven dat je meent wat je zegt.’

‘Luister, Nadia. Ik heb geen diploma met hoge punten in mijn zak zoals jij, maar ik ben niet onnozel. Vanaf het moment dat ik jouw brief heb gekregen, heb ik aan niets anders gedacht.’

‘Als je op school was gebleven zou je verstand nu niet zulke onzin uitgedacht hebben!’

Hij had niet gelogen tegen zijn baas toen hij hem had gezegd dat ze geen ouders hadden. Maar juist om deze reden had hij al lang geleerd hoe hij Nadia om zijn pinkje moest winden. Haar verlangen een huis voor henzelf te hebben, stamde al uit hun kinderjaren en het was bijna een obsessie voor haar.

‘Nadia,’ zegt hij, ‘als je mij helpt, beloof ik je niet alleen een eigen huis, maar ik beloof je ook dat ik bij jou in dat huis kom wonen, een super eindexamen zal doen en dat we zelfs een tijdje in Dalmanskraal kunnen blijven als alles voorbij is. Het zou wel een fantastische mop zijn!’

Ze schrikt. Kella meent het.

‘Kella...’

‘Wacht even, Nadia. Ik heb er de afgelopen maand veel over nagedacht. Mijn plan is briljant en het kan niet mislukken. Er komt bij dat ik heel wat ontdekt heb – en wel zo dat niemand ons achteraf zal verdenken. Af en toe zie ik de jongens nog met wie ik tegelijk in het leger was. De vader van een van die jongens is directeur van een bank in een klein dorp als Dalmanskraal. Je kunt gerust zeggen dat hij is opgegroeid in een plattelandbank. Ik heb precies uitgevogeld hoe bepaalde dingen in zo’n bank werken. De kluis wordt bijvoorbeeld nog met sleutels afgesloten en ik weet ook wie welke sleutels bij zich heeft en wie de kluis afsluit. En wat belangrijk is: sleutels zijn dingen die altijd wel ooit op iemands bureau rondslingeren, en geen enkele man zit ieder moment van de dag aan zijn bureau... Mensen op het platteland maken zich niet zo druk, ze vertrouwen elkaar nog.’

‘Kella, houd op.’

Maar kennelijk hoort hij haar niet. ‘Nadia, roofovervallen die met kracht en macht worden uitgevoerd hebben een té grote kans om te mislukken. Daarbij eindig je achter de tralies. Maar als je een beroving tot in de fijnste details plant, kun je zoals Ronald Biggs als een koning leven zonder ontdekt te worden. Of op vrije voeten blijven zoals die tunnelrovers en heel wat

anderen die ik nu niet zal opnoemen. Oké, de beroving die mij voor ogen staat, is niet echt op deze schaal, maar de buit zal groot genoeg zijn om de weegschaal aardig te laten doorslaan. Trouwens, wist je dat er in Dalmanskraal maar één bank is?’

‘Nee.’

‘Er is nog een bank die elke vrijdag van een buurdorp komt en een soort agentschap heeft. Maar daar gaat alleen kleingeld in om. De bank waar jij gaat werken, zusje, moet op een of ander moment van de maand dik staan van dat wat jij en ik het hardst nodig hebben: geld!’

‘Heb je dat in Johannesburg geleerd?’

‘Nee. Dat zijn dingen die ik met mijn gezond verstand heb bedacht. En ik zal jou in niets laten belanden waar ook maar iets verkeerd kan lopen. Je werkt er eerst vier of vijf maanden voordat je de nodige afdrukken van de sleutels begint te maken en die naar mij stuurt. Ik wacht tot ik ze allemaal heb en dan laat ik ze maken. Op een zondagnacht ga ik naar binnen en baan ik geruisloos mijn weg... Vergeet niet dat je ook een afdruk moet maken van een zij- of achterdeur... Ik pak wat ik wil pakken, ik ga weer naar buiten en laat geen spoor of vingerafdruk achter. Dan verdwijn ik. En zodra het stof is gaan liggen, sluit ik me bij jou aan.’

‘Het is een knettergek verhaal!’

‘Het is geen verhaal! Het is de eerste echte kans in ons leven. We hebben nooit kansen gekregen!’

‘We hebben wel iets gekregen.’

‘Noem dan eens iets op wat we hebben gehad, gewoon iets?’ zegt hij heftig. ‘Kom op, zeg het maar!’

‘Ik zeg alleen dat we niet helemaal niets hebben gekregen, Kella. En daarbij komt dat we het ergste hebben gehad. Maar nu wil je dingen doen die onze beste kansen zullen laten verongelukken en waarbij we met de gevangenis te maken krijgen.’

Hij zoekt naar woorden die sterk genoeg zijn om zijn overtuiging te ondersteunen. ‘Nadia... dit plan is veilig. En zo... zo

eenvoudig! Wij met z'n tweeën, wij alleen voeren het hele plan uit. Eigenlijk maar één – ik. Goed, ze zullen onmiddellijk vermoeden dat er hulp van binnenuit is verkregen, maar ze zullen er geen enkel bewijs voor vinden, al zoeken ze tot op de maan. Niet als jij doet zoals ik het zeg. En verder breng je ze al onmiddellijk van de wijs met dat mooie snoetje en je onbesmette blazoen. En mij mogen ze gerust opsporen, ik zal mijn zakken met plezier voor ze binnenstebuiten keren.'

'Kella, Kella, je maakt me bang!'

'Kom op, zusje,' lacht hij en hij steekt zijn hand uit om met zijn vingers door haar haren te woelen. 'Sinds wanneer staat er een angstige haar op deze krullenbol? Jij bent degene die mij altijd voorhield: zolang we niet bang zijn, kan de wereld er ons niet onder krijgen!'

'Toen waren we nog kinderen. Nu kan ik me niet voorstellen hoe het mogelijk is dat je met zo'n plan bij mij durft aan te komen.'

'Wij, Nadia. Jij en ik. Een doorbraak voor ons beiden. Het leven is ons een nieuw begin schuldig. Het heeft ons nooit een begin gegeven, aan het begin werden we voor de wolven gegooid. Mannen met familie en contacten stappen gewoon in de posities die ze willen, maar jij en ik hebben dat niet, onze achterstand wordt niet langs normale wegen ingehaald!'

Ze weet dat hij het met opzet zo zegt omdat zij altijd degene was die heeft geloofd dat hun kans in het leven zou komen zo gauw ze op eigen benen konden staan. Dat zij degene was die jaren heeft gedroomd over de toekomst en over gelijkwaardigheid en dat zij altijd heeft geloofd dat een huis, een behoorlijk thuis, het eerste was dat ervoor zou zorgen dat ze op normale wegen belanden. Een echt huis met een voordeur, een achterdeur, een schoorsteen en een tuin.

'We zijn niet de enige mensen op aarde die geen familie hebben.'

'Nadia, je moet niet naar een muur blijven staren en je ver-

beelden dat er een raam in zit!’ vermaant Kella haar met nieuwe kracht. ‘Geld, zusje, geld spréékt. Met geld kun je de duivel laten dansen en het broertje van geld, positie, mee laten dansen. Als je geld hebt, komt die vanzelf; als je een positie en aanzien hebt, komt het geld. Dat heb ik in Johannesburg geleerd. Jij en ik hebben geen van beide. Onze achterstand kun je niet proberen in te halen met druppels die maandelijks binnenkomen en dagelijks verdampen. Je kunt naar Dalmanskraal rennen en denken dat je daar gemakkelijker een huis voor ons kunt huren en op die manier alles oplossen, maar ik zeg je vandaag de dag, dat je dáár pas je achterstand zult voelen, want op het platteland zijn geld en positie pas belangrijk! Maar... als we door jouw werk in de bank een doorbraak kunnen forceren, zijn we er zo doorheen. En zoals jij mij hebt gezworen dat je op zekere dag een huis voor ons zult vinden, zo zweer ik en verzeker ik je vandaag dat er met die beroving niets verkeerd zal gaan. En nog iets,’ voegt hij eraan toe omdat hij haar kent, ‘niemand zal echte schade lijden, banken en goederen zijn vet verzekerd tegen diefstal en roof!’

‘Kella,’ zegt ze smekend, ‘op de dag dat we met het gerecht in aanraking komen, is het voor ons afgelopen.’

Hij besluit haar te vleien. ‘Nadiaatje, ik verzeker je dat we niet met het gerecht te maken zullen krijgen. Ik ben daar zo van overtuigd dat ik zelfs het spul om sleutelafdrukken te maken voor je heb meegebracht.’

‘Dat kan ik niet geloven!’

‘Je móét me helpen en je móét me geloven! We móéten dit doen. Ik smeeek het je!’

‘Ik wil en kan het niet.’

‘Je kunt het wel! Alleen maar deze ene keer.’

‘Nee!’

Dan speelt hij de troef uit die hij voor het geval dát heeft bewaard: ‘Als jij niet bereid bent om mij te helpen, Nadia, is dat voor mij het bewijs dat jouw hulp door de jaren heen ook

maar mooi weer hulp was en dan wil ik jou nooit meer zien.
Dat zweer ik.'

Als je boven op de Potberg aankomt, ligt het dorpje opeens onder je in het dal. Tegen de helling, aan de noordkant van het dorp, staat de naam, gevormd met witgekalkte stenen: *Dalmanskraal*. Maar de naam is niet van het dal afgeleid. In 1799 was Isaq Schrijver daar op een oude Boesman koeienwachter met zijn koeien in zijn door stenen afgezette kraal gestuit en hij had zo de naam in zijn dagboek aangetekend: Dalmanskraal. Veel later begon het dorpje in het dal te groeien tot het in 1937 een officiële gemeente werd. Daarna ging de groei trager, en vandaag de dag had het ongeveer duizend inwoners.

In de hoofdstraat (die hoognodig opnieuw verhard moet worden), tegenover het postkantoor, staat de enige bank van het dorp: 1911, vermeldt de witgekalkte datum boven de voordeur.

In zijn kantoor drinkt de tweeënvijftigjarige Helgaard Boshoff z'n vierde kopje koffie van de dag. Het is tien uur en al bloedig warm. Drie jaar geleden was hij hier tot directeur benoemd; op sommige dagen had hij het gevoel dat hij al wel dertig jaar hier zat. De bank wordt bestuurd vanuit een hoofdkantoor met eenentwintig verdiepingen, met airco, in het betonnen oerwoud van Johannesburg, waar niemand wil geloven dat het bankwezen op het platteland en dat in de stad twee hemelsbreed verschillende dingen zijn. Zij zijn van mening dat de enige taak van een manager winst maken is. Het feit dat je tobt met maar vier personeelsleden is hun zorg of probleem niet; ook niet het feit dat de boekhouder, die ze negen maanden geleden hier hebben aangesteld, met vrouw en al een van de moeilijkste mensen is om mee samen te werken. Of dat jouw lieve kassier zich verbeeldt dat hij een koningssalaris verdient. Een stel luchtgekoelde werknemers in een wolkenkrabber heeft er geen flauw benul van hoe het is om directeur te zijn in Dalmanskraal. Daar waar je biechtvader, rechtspreker,

scheidsrechter tussen vader en zoon en tussen schoonmoeder en schoondochter bent; waar de openingstijden van de bank op een bronzen plaat voor de deur staan en dat dat betekent dat de tijden waarop je een cheque kunt innen beperkt zijn, maar niet de tijden waarop je de directeur kunt spreken. Wat weten zij van droogteperiodes en hagel, van ziektes en sterfte onder het vee als hun banklimieten hun eindstreep al hebben bereikt? Of van tante Lalie die anderhalf uur van je dag komt stelen omdat jij vergeten bent om in haar testament te schrijven dat de schoondochter die in de Baai woont met haar handen van de kippen af moet blijven. De andere schoondochter zal de kippen erven. En alleen jij weet dat Charles Venter vijftigduizend rand meer nodig heeft om te kunnen doorgaan met zijn bedrijf. Maar probeer dat maar eens aan het hoofdkantoor duidelijk te maken...

Er wordt geklopt en Marx, de boekhouder, komt binnen.

‘Wat moet ik hiermee doen, meneer?’ vraagt hij en hij legt een cheque neer voor Boshoff. Het is er een van Malan Winterbach: driehonderd vijfendertig rand. Om de doktersrekening te betalen, waarbij weer een limiet overschreden wordt. Hij weet dat Marx met een tevreden gevoel wacht omdat terugsturen of uitbetalen niet zijn zorg is. Een jakhals, die Marx, denkt Helgaard Boshoff, maar een man die over enige tijd een ideale bankmanager zal zijn: zo’n man die zonder spijt of medelijden met de zeis zal maaien onder de limietoverschrijders.

‘Betaal die cheque uit,’ draagt hij Marx op.

‘Maar we hebben er gisteren ook al een uitbetaald!’ protesteert Marx geschokt.

‘Dat weet ik. Ik ben gistermiddag met meneer Winterbach gaan praten, de cheque van zijn abrikozenoogst moet binnen een paar dagen hier zijn. Betaal dus deze cheque ook uit.’ Dan schiet hem iets anders te binnen. ‘Het hoofdkantoor heeft gebeld, ze sturen een juffrouw Nadia Hamman in de plaats van Christine.’

‘Met hoeveel ervaring?’ wil Marx onmiddellijk weten.
‘Jammer genoeg geen ervaring. En we moeten onderdak voor haar regelen. Bel tante Poppie om te horen of er nog plaats voor haar is in het pension.’

‘Hoe kunt u het goedvinden dat ze Christine, die twee jaar ervaring had, vervangen door zo’n jonge griet?’

‘U weet net zo goed als ik, meneer Marx, dat we moeten nemen wat we kunnen krijgen. Ze heeft wel ervaring met administratief werk.’

‘Dat zegt niets. Je tobt met ze aan om ze bij te brengen wat ze moeten weten en zo gauw je het in hun hoofd hebt gestampt trouwen ze of vragen ze overplaatsing aan.’

‘Daar kunnen we niets aan doen.’

‘En wanneer komt die hoe-heet-ze-ook-weer?’

‘Nadia Hamman. Maandag. Regel alsjeblieft ook dat ze opgehaald wordt op het station van Bloukrans, anders moet ze met de bus komen en je weet zelf hoeveel tijd dat kost.’

‘Ik zal Lars sturen om haar te halen, de trein arriveert vroeg zodat ze allebei op tijd op hun werk kunnen zijn.’

Het nieuws over de nieuwe medewerkster zong binnen een paar minuten rond in het kantoor. Voor Mara Strydom betekent het alleen maar dat ze weer een junior moet inwerken. Dozijnen waren er al door haar handen gegaan, de meesten gewoonlijk giechelende schoolverlaters die liever voor de spiegel stonden dan het verschil tussen debet en credit leerden. Gelukkig wist ze hen snel te genezen van het gegiechel.

Voor Lars Reitz, de kassier, bracht het nieuws een mengsel van nieuwsgierige afwachting en een laat-me-koud houding; het was gewoon weer een meisje dat hij niet mee uit kon nemen omdat hij het niet kon betalen.

‘Meneer,’ zei hij tegen Marx, ‘ik weet niet of mijn auto Bloukrans nog kan halen.’

‘Maar als je in het weekend naar de kust rijdt, is je auto prima in orde!’

‘Maar dan ben ik niet verantwoordelijk voor een passagier! En ik doe ook iets met de vis die ik vang, meneer. Tante Poppie koopt alles wat uit de zee komt, zij vermaalt ze en bakt er viskoekjes van voor ons.’

Marx had geen gevoel voor humor. ‘Je hebt maar te zorgen dat je maandagochtend op het station staat. En vergeet niet dat de bank je betaalt voor de weg er recht naartoe, niet voor omweggetjes. Ik weet precies hoe ver het is.’

Terwijl hij wacht op het theewater, vraagt Josef, de bode-theeletter-klusjesman-schoonmaker, zich af de hoeveelste nieuweling het is die hij in zijn drieënveertig jaar bij de bank ziet komen. Het probleem is, zegt hij in zijn binnenste, dat ze zich moeilijk aanpassen in Dalmanskraal wanneer ze uit de stad komen. Niet genoeg lichtjes.

Er ligt een nevel over het veld wanneer Lars die maandagochtend naast het stationsgebouwtje stopt en uitstapt. Bloukrans is het dichtstbijgelegen station van Dalmanskraal. Jaren geleden hadden de mensen van het dorp gestemd en ervoor gekozen dat geen spoorwegstation de rust en vrede van hun dorp mocht verstoren. Daarmee hadden ze het dorp onwetend van een slagader beroofd.

‘De trein behoort op tijd te zijn,’ zegt de man in het kantoor. ‘Zes uur. Nee, hier is geen koffie.’

Het is stil. Een paar duiven struinen tussen de rails en pikken op wat van hun gading is en Lars wandelt langzaam op en neer op het perron. Traag rekent hij uit: dertig kilometer van het dorp tot hier, dertig kilometer terug. Zestig kilometer. Tegen achttien cent per kilometer is de bank hem tien rand tachtig schuldig. Tenminste iets.

Een zwerm spreeuwen komt lawaaiërig op het dak van de wachtkamer zitten en blijft rusteloos op en neer fladderen alsof ze er maar moeilijk hun gemak van kunnen nemen.

Net als ik, denkt Lars. Twee jaar verknoeid op de universiteit,

twee jaar dienstplicht en nu iets meer dan een jaar op de bank. Hij vindt geen vastigheid onder zijn voeten. Wel honderd assen liggen achter hem: als je minder geluiwammest had op de universiteit, als je eerder uit het kosthuis was weggegaan, als je eerst je dienstplicht had vervuld... As is verbrand hout, zegt het spreekwoord. Je hoort de hele dag dat het geld in de Transvaal zit. Maar de zee is hier in het zuiden. Met andere woorden: het is een kwestie van kiezen tussen de zee en het geld. Maar nee, zo eenvoudig is het niet. Niets is eenvoudig. Hij houdt van het werk op de bank en van de mogelijkheden die hij voor zich ziet voor de toekomst... het is alleen zo dat hij de ene betaaldag na de andere niet voor kan blijven!

Uit de verte achter hem komt het dreunen van een trein. Hij draait zich om. Tien minuten later brult de diesellocomotief hem voorbij.

Heet ze nu ook weer Nadia of Talia... Talia. Nee, het is Nadia. Een jong meisje stapt een eind verderop uit de trein en hoe dichterbij hem komt, hoe ernstiger hij zichzelf vermaant: vergeet het maar, je kunt het je niet veroorloven!

‘Juffrouw Hamman?’

‘Ja?’ Ze kijkt verrast op en laat hem even verdwaasd staren. Stel je de allermooiste donkerste blauwe ogen voor die hij in zijn hele leven in een mooi gezichtje heeft gezien. Maar er ligt iets uitdagends, of iets behoedzaams in of iets wat hij niet zo snel kan duiden.

‘Ik ben Lars Reitz,’ zegt hij en hij steekt zijn hand uit. ‘Ik kom je afhalen, ik werk ook bij de bank.’

‘O. Leuk kennis met je te maken. Ik had gehoord dat ik hier een bus moest nemen,’ zegt ze en de waakzaamheid blijft onverbloemd in haar ogen liggen.

‘De bus in dit dorp is heel wat anders dan de bus die je in de stad neemt. Deze is voor driekwart voor goederen en voor een kwart voor passagiers en hij stopt bij elke melkbus die aan de weg staat... Is dit alles wat je hebt?’

‘Er zijn twee koffers vooruitgestuurd,’ zegt ze, ze haalt het bewijsje uit haar tas en geeft het hem.

Nu lijkt het alsof hij weer iets vrijmoedigs in haar ogen ziet, denkt Lars als hij wegloopt om de koffers te halen. En als dat zo is, kan dat betekenen dat er leven in de brouwerij komt: Mara duldt niet eens een hoestbui van een beginneling. Belangrijker is dat hij zijn hoofd niet verliest, het is een aantrekkelijk meisje en hoe aantrekkelijker ze zijn, hoe voorzichtiger je moet zijn. Je neemt ze voor de tweede keer mee uit en in hun verbeelding zijn ze al op weg naar de juwelier en dan denken ze er niet aan dat een man dat misschien niet kan betalen... Maar het kan wel eens dol gaan, tante Poppie heeft haar de kamer tegenover de zijne gegeven.

Nadia voelt zich opstandig worden. Toen ze klein was, had ze van die grauwe, door steenkool vervuilde kleine stationnetjes aan zijlijnen zoals dit hier leren haten. De vrouw van de Jeugdzorg had haar altijd ’s middags naar het station gebracht en daar overgegeven aan een andere vrouw die je moest vergezellen tot het adres waar je naartoe gestuurd werd. Dan reed de trein weg en jij zat in een hoek van de coupé en de stad haastte zich al sneller en sneller aan je voorbij en jij knipperde met je ogen zodat de tranen niet naar buiten konden komen. En tegenover je zat de vrouw met zo’n medelijdende blik op te letten dat je vooral niets deed wat je niet mocht doen en de trein reed en reed maar, totdat de schemer daalde. Dan haalde de vrouw die voor je moest zorgen boterhammen en hardgekookte eieren uit haar tas, jij at en dan zei ze dat je moest gaan slapen. En de trein reed en reed en jij lag daar in het donker en als je wakker werd, was het weer licht en de trein stopte iedere keer bij van die grauwe, door steenkool vervuilde kleine stationnetjes aan zijlijnen zoals dit hier. Later, toen je groter werd, besepte je dat het vreselijke gevoel in je waar je je de hele tijd van bewust was, machteloosheid was. Je leerde iets anders: je vader en moeder hadden je in de steek gelaten en de Jeugdzorg had zich over je

ontfermd. Toen je nog groter werd, moest de vrouw die met je meeging, het ontgelden. Je zat haar dwars op alle mogelijke manieren totdat ze dreigde de conducteur te roepen en jij bij elk station dreigde uit de trein te springen. En zo bedacht je ding na ding en suste daarmee de hel die in je woedde.

Toen zij in de vierde klas zat en Kella in de derde, werden ze voor het eerst op verschillende treinen gezet. Zij naar een kindertehuis in de Vrystaat en Kella naar een tehuis voor jongens in de Oost-Kaap.

Het was die dag geweest dat ze hem bezworen had: als hij ophield met schreeuwen en schoppen, zou hij gauw groot worden zodat ze een huis voor hen konden kopen en ze nooit meer met de trein weggestuurd hoefden te worden. Nooit meer. Ze moest er op dit moment aan terug denken. De vrouw die haar moest brengen had een gele jurk aan, met een broche in de vorm van een vlinder op haar borst gespeld. En de man met wie Kella mee moest, had een gespikkeld veertje op zijn hoed gehad.

Ze hadden Kella later in de trein moeten tillen en zijn handen van de stang los moeten maken; door al dat schreeuwen en schoppen bleven de mensen staan kijken.

‘Schande,’ had een vrouw gezegd.

‘Hij heet niet Schande, hij heet Kella,’ had zij, hoe klein ze ook was, gezegd en voor alle zekerheid had zij eraan toegevoegd: ‘Ik kan het weten, want hij is mijn broertje.’

Heel klein al leerde je vechten om het weinige wat van jou was. Wanneer ze Lars ziet komen met haar koffers, pakt ze haar handbagage op en loopt hem tegemoet. Bij de auto helpt ze inladen. Ze kijkt niet om als de trein achter hen begint te rijden.

‘Heet je nu Nadia of Talia?’ vraagt Lars.

‘Nadia.’

‘Laten we vertrekken. We moeten om half negen bij de bank inklokken en tante Poppie heeft gezegd dat ze het ontbijt voor ons bewaart.’

Nadat Kella die zaterdagochtend vertrokken was, wilde ze de bank bellen om te zeggen dat ze niet voor hen kon komen werken, maar toen ontdekte ze dat er al andere huurders waren voor de flat waarin ze woonde en daar kwam bij dat ze dan een tijdje zonder werk zou zitten. Later, toen ze helderder begon te denken realiseerde ze zich dat het zinloos was om weg te lopen omdat Kella zich iets onmogelijks in zijn hoofd had gehaald. Hij zou op een goede dag blij zijn dat ze niet te vinden was geweest voor zijn hebzucht. Bovendien wist ze in haar hart dat hij het niet zo bedoeld had toen hij zei dat hij niets meer van zich zou laten horen voordat hij de eerste afdruk van de eerste sleutel had gekregen. Dat was afpersen. Hij wist heel goed hoe zij zich door de jaren heen aan hem had vastgeklampt en hoe bang ze was dat een van hen iets zou overkomen en de ander dan zou achterblijven zonder een levende ziel op aarde van wie je kon zeggen dat hij bij je hoorde. Terwijl ze vorige week nog bang was om naar Dalmanskraal te verhuizen, werd ze nu bevangen door haast: ze moest zo gauw mogelijk een huis huren en Kella bij haar zien te krijgen. Hij moest uit de stad weg.

De streek waar ze doorheen rijden, is plat en Karoo-achtig; de huizen staan ver van de weg en op grote afstand van elkaar. Af en toe ziet ze een windpomp langs de weg die moedig een stukje grond rond zijn voeten groen houdt. De man aan het stuur probeert vriendelijk te zijn, ze moet beter luisteren naar wat hij zegt. Maar ze kan haar gedachten niet van Kella losmaken. Wat achter haar ligt, moet achter haar blijven. Dit is het begin van een nieuw begin... Als Kella dat gedoe van de bankberoving niet los wil laten, moet ze maar in een andere streek ander werk gaan zoeken...

Nee! protesteert ze in gedachten, dit is al omkijken. Kella zal tegen die tijd wel beseffen dat hij haar niet kan overhalen om hem te helpen; haar brief moet hem morgen al bereiken.

‘Hoeveel mensen werken er in de bank?’ dwingt ze haar gedachten naar de werkelijkheid.

‘De directeur en nog vijf medewerkers,’ zegt Lars. ‘De directeur is meneer Boshoff en hij is een erg goeie vent, streng maar rechtvaardig. De boekhouder is meneer Marx, hij is hier nog maar negen maanden en het is geen gemakkelijke man. Dan heb je Mara; zij is een door het leven onopgeëist juweel. Tante Poppie zegt dat Mara de afgelopen tien jaar telkens dertig wordt. Mara is natuurlijk degene die jou zal inwerken. Dan ben ik er ook nog. Ik ben de kassier en ik ben vierentwintig jaar, voor het geval je dat al had afgevraagd.’ Lars krijgt het gevoel dat ze zich wat ontspant en besluit haar wat meer informatie te geven. ‘En laat ik Josef niet vergeten. Josef is onze bode en er zijn dagen dat je het gevoel hebt dat hij de eigenlijk baas van de bank is. Hij weet alles, hij kent iedereen, want hij werkt al meer dan veertig jaar bij de bank.’

‘Waar krijg ik onderdak?’

‘In het pension van tante Poppie, waar ik ook woon. Iedereen die zijn brood verdient in Dalmanskraal en niet getrouwd is en niet privé ergens verblijft of in het kosthuis van de school woont, verblijft in het pension van tante Poppie.’

‘Is er dan geen hotel?’

‘Ja, maar daar gaat het er in het weekend nogal ruig aan toe en tante Poppie is ook een stuk goedkoper.’

‘Denk je dat het mogelijk is een huis te huren in het dorp?’

‘Wat zou je met een huis willen doen?’ vraagt Lars verbaasd.

‘Erin wonen. Ik wil er zo gauw mogelijk een huren, het hoeft geen groot huis te zijn.’

‘Heb je dan meubels en andere spullen?’

‘Op dit moment niet, maar ik zal meubels kopen.’

De wereld om hen heen wordt heuvelachtiger. Boerderijen en weidegronden worden nu afgewisseld door boomgaarden en na een tijdje rijden ze langs een boerenbedrijf met een luxueus woonhuis dat in de ochtendzon staat.

‘Wat een mooi bedrijf,’ merkt Nadia op.

‘Ja, dat is de boerderij van Johannes de Waal. De grondbaron

van Dalmanskraal en een van onze grootste cliënten. De man heeft alleen twee zoons: Rex en Alfons. Rex is de oudste en vrijgezel en de playboy van de streek. Bereid je maar voor, voordat er een maand voorbij is zal hij zich bij je melden. Rex de Waal beschouwt het als een voorrecht om elk nieuw meisje in Dalmanskraal als eerste te keuren.'

'Waarom?'

'Hoe zou ik dat weten?' lacht Lars om deze naïeve vraag. 'Wat ik wel weet, is dat veel meisjes er heel wat voor over hebben om nog eens door hem gekeurd te worden.'

'Ik ben blij dat je me gewaarschuwd hebt.'

'Vriend in de Kaap achtergelaten?' waagt hij het.

'Nee. Ik kom hier om te werken,' zegt ze haastig.

Liefdesverdriet, is de diagnose van Lars. Dat is wat eraan schort. En nu vlug naar het platteland om eroverheen te komen. Het oude verhaal. Eén avond met Rex de Waal en ze zal er wonderbaarlijk snel overheen zijn! Met Ansonet ging het ook zo...

De maandag begint voor Vesta Boshoff met een ongewoon vage onrust die ze niet helemaal kan plaatsen. Er zit Helgaard iets dwars. Elke keer als ze er tijdens het weekend naar vroeg, gaf hij zijn bankantwoord: gewoon bankzaken. Als je met de manager van een bank getrouwd bent, raak je eraan gewend dat je man vaak zijn zorgen mee naar huis brengt. Maar als hij op een gewone maandagochtend een snee toast twee keer besmeert en dat niet merkt, is er geen sprake meer van gewone zorgen. Bij gewone zorgen doet een man twee keer suiker in zijn koffie.

Zou het misschien de oude frustratie zijn die hem weer komt plagen? Ze hoopt het niet. Op Helgaards leeftijd is het te laat om daar nog iets aan te doen. Het zou zoiets zijn als proberen zich over een muur te werken waar hij jaren geleden ook niet overheen kon komen.

Helgaard had nooit in de wereld van de koude harde geld-machinerie terecht moeten komen. Maar tegen de tijd dat hij zich dat had gerealiseerd en hij met zijn hele wezen naar een verandering had gesnakt, naar ergens waar meer openheid om hem heen was, werkte hij al vijftien jaar bij de bank en was het moeilijk er weer weg te komen.

De bank was goed voor zijn mensen. Maar de bank is ook slim en weet hoe zijn medewerkers, vooral de senioren, aan banden te leggen, zodat weggaan niet tot de snelle mogelijkheden behoort. In het begin lijken de banden waarmee men gebonden wordt op een levenslang geschenk en pas later, wanneer je ze wil verbreken, ontdek je dat je geketend bent aan dat ‘geschenk’: aan het pensioenfonds waaraan je niets hoeft bij te dragen! Je ontdekt het als je al vastgesnoerd zit aan verantwoordelijkheden als een vrouw en een gezin, een hypotheek en verzekeringen – en als je je los wilt maken, kun je niets meenemen, want je hebt zelf niets bijgedragen!

Toen Helgaard weg wilde, was het voor hem te laat. De kinderen waren klein... Janie leefde nog. Soms vraagt Vesta zich af hoeveel schuld zij heeft aan het feit dat Helgaard de veiligheid van de bank moest verkiezen boven zijn eigen geluk. Hoe subtiel stond zij niet voor haar eigen veiligheid en die van haar twee kinderen? En intussen is Janie gestorven en Wilhelm afgestudeerd en Helgaard zal dat onvoltooide van zijn leven nog dertien jaar met zich mee moeten torsen. Tot hij met pensioen gaat.

‘Helgaard!’ zegt ze boos. ‘Je zit nu al minstens een minuut in die koffie te roeren. Wat is er toch met je, man?’

‘Het spijt me, Vesta, ik was in gedachten. Ik hoop dat Lars zich niet heeft verslapen en is vergeten dat hij het nieuwe meisje op moet halen.’

‘Dat zal hij niet vergeten. En jij moet de plantjes voor Josef niet vergeten, ik heb ze klaargezet op het achterterras.’

Wanneer ze voor het pension stoppen, heeft Nadia het gevoel dat ze rechtsomkeert wil maken en hard weglopen. Uit het verleden komt een periode spoken dat alle huizen met twee verdiepingen en houten balkons waarvan het krullerige snijwerk hier en daar vernield was, kindertehuizen waren. Het enige verschil is dat dit huis een uithangbord heeft, waarop jaren geleden in houten letters is aangebracht: PENSION/BOARING HOUSE. Niemand heeft ooit de verloren letter teruggezet.

‘Moet ik hier wonen?’ komt de vraag spontaan over haar lippen, waarop Lars zich snel naar haar omkeert.

‘Het is hier best goed, hoor,’ zegt hij. ‘Het eten van tante Poppie is lekker en de kamers zijn ruim. Beetje oud, maar slecht is het niet. Echt niet. Kom!’

Ze heeft het gevoel dat haar brein elk onderdeel fotografeert: grindpad, distels tegen de afrastering, knarsend hekje, smal strookje voortuin, voordeur met een dikke laag verf. Halletje, versleten deurmat, hoedenrek zonder hoeden, bloempot zonder bloemen. Tante Poppie.

‘Welkom hier, mijn kind!’ Versleten woorden, woorden die ze al vaak heeft gehoord...

‘Dank u, mevrouw.’

‘Iedereen hier noemt me tante Poppie. Kom, ik breng je naar je kamer. Lars! Kom eens even helpen met de koffers.’

Houten trap. Lange gang met aan weerskanten deuren waarachter vreemde mensen wonen. Een van de deuren gaat open.

‘Helen, kom eens kennismaken met onze nieuwe huisgenote... dit is Talia Hamman en dit is Helen van Rensburg. Helen werkt bij het kantongerecht op kantoor.’

‘Ik heet Nadia. Aangenaam.’

Prenten van vogels in oude lijsten hoog tegen de muur. De geur van badkamers, de geur van een plek waar je nooit alleen bent.

Er gaat nog een deur open.

‘Koos, kom jij ook kennismaken met onze nieuwe huisgenote... dit is nu Koos Wentzel. En dit is Nadia Hamman... Heb je je was klaargezet, Koos? Of moet ik het weer uit je kast wroeten?’

Haar kamer is groot en de mat bedekt maar een klein deel van de brede vloerplanken. Er staat een grote kleerkast, een ouderwetse ladekast met een spiegel erop, een bed, een tafeltje en een stoel. In de hoek is een wastafel.

‘Pak maar gauw je tas uit en kom dan eerst ontbijten,’ zegt tante Poppie.

Als ze weg is, blijft Lars in het deurgat staan.

‘Het is echt niet zo erg, hoor, dat zul je wel merken,’ troost hij haar omdat hij de angst in Nadia’s ogen ziet. ‘Zo heb ik me de eerste ochtend ook gevoeld. Ik kom je over tien minuten halen.’

Eén ding heeft ze al vroeg in haar leven geleerd: niet huilen. Nóóit huilen. Want dan worden je ogen rood en kan iedereen zien dat je gehuild hebt. Wat binnen in je zit, houd je binnen! Later wordt het beter. Ze loopt naar het raam dat op het oosten uitkijkt. Ze kijkt over de daken heen naar waar het open veld begint en ziet de enorme bergpiek die in de verte boven de andere uittorent en als een ruige driehoek over alles waakt. Het is een mooie berg.

Een uur later zit zij tegenover Helgaard Boshoff in zijn kantoor.

‘De eerste dag is meestal de moeilijkste, juffrouw. Probeer niet onmiddellijk alles te begrijpen wat hier gebeurt, want dan raak je in de war.’ Hij spreekt vriendelijk met haar, ze vindt hem aardig. ‘Mettertijd zul je ontdekken dat de dingen in werkelijkheid niet zo ingewikkeld zijn als het lijkt. Niet dat het werk in een bank een spelletje is, maar ik zie hier dat je bijzonder goede cijfers hebt gehaald op het eindexamen en je getuigschriften zijn eerlijk waar... mag ik een persoonlijke vraag stellen?’

‘U kunt vragen wat u wilt, meneer,’ zegt ze voorzichtig.

‘Waarom bent u niet gaan studeren?’

Ze struikelt bijna over haar woorden: ‘Ik... ik wilde liever werken. Ik had het gevoel dat het beter was dat mijn broer ging studeren.’

‘Ik begrijp het. En vergeet niet: als er iets is waarmee ik je kan helpen, staat mijn deur altijd open.’

‘Dank u, meneer.’

‘Kom, dan ga ik je nu voorstellen aan de andere personeelsleden.’

Ze vindt Josef aardig. Van Mara krijgt ze nog geen hoogte. Lars kent ze al en Marx geeft ze onmiddellijk het predicaat: kindertehuisvader. De meeste kindertehuisvaders hebben waterige blauwe oogjes, dunne snorretjes en gele tanden die wachten om ermee te bijten als je ook maar heel even over de schreef gaat.

Ze moet om te beginnen bij het bureau van Marx zitten.

‘Kun je schrijven, juffrouw?’

‘Ja.’ Met dit soort moet je voorzichtig zijn, die mogen niet ontdekken dat je bang voor ze bent.

‘Prima,’ zegt hij, ‘want het eerste wat je moet doen, is je eigen doodvonnis schrijven!’

‘Sorry?’

‘Heb je gehoorproblemen?’

‘Nee.’

‘Blij dat te horen. Het doodvonnis dat je nu gaat schrijven en ondertekenen, staat bekend als de Declaratie van de Geheimhouding, het bankiersgeheim. Verbreek deze declaratie, en je bent dood!’

‘Ja, meneer.’